

7. Anyanyelvünk évszázadai hallgatói konferencia

„Vt siluae foliis pronos mutantur
in annos, | prima cadunt: ita
uerborum uetus interit
aetas, | et iuuenum ritu
florent modo nata
uigentque.”*

Horatius

*Nyelvünk
változása
és változatai*

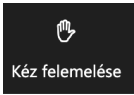
A konferencia szervezői

Az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetének
Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke

Az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi Tudományos Diákkörének
Benkő Loránd Nyelvtörténeti Hallgatói Műhelye

Farkas Tamás intézetigazgató, tanszékvezető
Szentgyörgyi Rudolf, a műhely szakmai vezetője
Sárosi Zsófia, a műhely szakmai vezetője
Sarnyai Vivien, a műhely hallgatói vezetője

Kérjük az előadókat, témavezetőket és a nézőket, hogy az online konferenciára lenémított mikrofonnal jelentkezzenek be! Minden szekció végén tíz percet biztosítunk a kérdésekre és az esetleges vitákra. A hozzászólás szándékát ebben a tíz percben kézfeltartással (jobb alsó sarokban a ikonra kattintva) lehet jelezni. Kérjük a hozzászólni kívánókat, hogy a kéz felemelése után várják meg, hogy a szekcióvezető megadja a szót!

*„Mint erdő ősszel, hervadt levelét ha lerázza,
hullnak a régi szavak, leköszönnek a régi korokkal
s új bimbó mosolyog, ha az új kikelet hívogatja.”
(Bede Anna fordítása)

Program

2021.06.18.

A Z O N L I N E K O N F E R E N C I A
L I N K J E :

[https://join.skype.com/
DpJfid6QwHNi](https://join.skype.com/DpJfid6QwHNi)

- 9:00—9:10 Köszöntő: JUHÁSZ DEZSŐ,
a Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai
Tanszék professzora
- 9:10—9:20 Megnyitó: FARKAS TAMÁS,
a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet igazgatója,
a Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai
Tanszék tanszékvezetője

1. szekció: Nyelvtörténet az oktatásban

Szekcióvezető: SZENTGYÖRGYI RUDOLF

- 9:20—10:05 Benkő Loránd Nyelvtörténeti Hallgatói Műhely: A Nyelvtörténet
az oktatásban kutatócsoport bemutatkozása (BODOVICS TICIÁNA,
GÁGÓ ZSÓFIA, SARNYAI VIVIEN, SIPOS BÍBOR KLÁRA, TÖRÖK TÍMEA)
- 10:05—10:15 Kérdések és válaszok

Szünet

2. szekció: Nyelvtörténet 1.

Szekcióvezető: TERBE ERIKA

- 10:25—10:40 SURÁNYI ANNA: A sámánhit nyelvi emlékei a magyar
népmesékben. A *tündér* szó története és a tündér mint
meseszereplő
- 10:40—10:55 HÁBEL ESZTER: A magyar népetimológia a köztudatban
- 10:55—11:10 ESEN, CANAN: A magyar és a török névelők története
- 11:10—11:25 SARNYAI VIVIEN: Szent István veszprémi püspökség számára
írt adománylevelének kronológiai rétegei
- 11:25—11:40 BODOVICS TICIÁNA: A nyelvre és a nyelvhasználatra
vonatkozó metapragmatikai megjegyzések a középmagyar
forrásokban
- 11:40—11:50 Kérdések és válaszok

Ebédszünet

3. szekció: Neotan

Szekcióvezető: JUHÁSZ DEZSŐ

- 13:00—13:15 SIPOS BÍBOR KLÁRA: Az asszonynevek történeti vizsgálatának szempontrendszere
- 13:15—13:30 VOLONCS ATTILA: Személynevek Arany János Buda halála című eposzában
- 13:30—13:45 DAUNER TAMÁS: A német eredetű családnevek megváltoztatása a 20. századi Solymáron
- 13:45—13:55 Kérdések és válaszok

Szünet

4. szekció: Területi és társadalmi nyelvváltozatok

Szekcióvezető: BÁRTH JÁNOS

- 14:05—14:20 WENDL DÁVID: *Szia, uram!* Egy mémmé vált köszönés szociolingvisztikai vizsgálata
- 14:20—14:35 HADHÁZI RENÁTA: Transzlingválás a nyelvi hátrány csökkentésére
- 14:35—14:50 KARDOS LAURA: A határon túl élő lakosság nyelvhasználata napjainkban a történelmi szentgotthárdi járás területén
- 14:50—15:00 Kérdések és válaszok

Szünet

5. szekció: Nyelvtörténet 2.

Szekcióvezető: SÁROSI ZSÓFIA

- 15:10—15:25 MARTZY RÉKA: Viharvetett vándorhajó vagy énekes csalogány
- 15:25—15:40 MURAKÖZY VIRÁG: „...kétséget sem szenved, hogy jól azok írtak, a' kik mertek...” – a költői nyelv, mint a nyelvművelés gyakorlóterepe Kazinczy Ferenc A nagyság és szépség diadalma c. epigrammájában
- 15:40—15:50 NÉMETH DÁNIEL: A Huszita biblia szótári feldolgozása című projekt bemutatása
- 15:50—16:00 Kérdések és válaszok

Szünet

6. szekció: Pragmatika

Szekcióvezető: TÁTRAI SZILÁRD

- 16:10—16:25 IGNÁCZ MÁRK: A vlogerek diskurzusjelölő-használata
16:25—16:40 FICSOR SÁRA: Indirekt kérések szituációs komédiák tükrében
16:40—16:55 HOVODZÁK NIKOLETT: Diskurzusjelölők vizsgálata a chatszövegekben - különös tekintettel a *hát* elemre
16:55—17:05 Kérdések és válaszok

Szünet

7. szekció: Fordítástudomány

Szekcióvezető: SLÍZ MARIANN

- 17:15—17:30 VÉGH ALEXANDRA: Az archaizálás módjai, szerepei és fordítási kérdései J. R. R. Tolkien főbb műveiben
17:30—17:45 SZYMANOWSKA, KATARZYNA: Milyen színű a ló? Egy változó szaknyelv szemantikai és fordítási problematikája magyar lószínelnevezések alapján.
17:45—18:00 KISS DÓRA: Nyelvi ideológiák a magyar és a héber nyelvújításban
18:00—18:10 Kérdések és válaszok

- 18:10—18:20 Zárszó: SÁROSI ZSÓFIA

Absztraktok

BODOVICS TICIÁNA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Sárosi Zsófia

A nyelvre és a nyelvhasználatra vonatkozó metapragmatikai megjegyzések a középmagyar forrásokban

Előadásom kiindulópontját Geleji Katona István (Magyar Grammatikatska, 1645) változatos, a korabeli nyelvhasználatot helytelenítő (és minősítő) reflexiói adták: felmerülhet a kérdés, hogy vajon mit láthat másképp az író, mint a jelentősen eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező közemberek. Ebből két forrástípus összevetése következett, a korai magyar grammatikák által nem helyénvalónak ítélt nyelvhasználaté, és a tényleges korabeli nyelvhasználaté a boszorkányperes szövegek segítségével. Fontos hangsúlyozni, hogy tekintve a két forrás eltérő természetét, közegét, a grammatikák előíró attitűdjére egyfajta elméletként gondolok, melynek gyakorlati megvalósulásának tekintem a korabeli köznyelvet tükröző perszövegeket. Annak érdekében, hogy a két perspektíva szembeállítható legyen, a boszorkányperes szövegekben a *salva venia* (s. v.) formulával ellátott szavakat, azoknak különböző csoportjait vetem össze a grammatikákban soroltakkal.

DAUNER TAMÁS (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Slíz Mariann

A német eredetű családnevek megváltoztatása a 20. századi Solymáron

Előadásomban Solymár német családnevű személyeinek névváltoztatásait kívánom elemezni. Ezen belül is két időszakot, az 1933-1940-ig tartó és a második világháború utáni, 1945-1950-ig terjedő időszakot vizsgálom. Az első korszakban döntően a hivatalt viselő személyek változtatták meg családnevüket pályafutásbéli céllal. A világháború után már egészen más okai voltak a családnév-változtatásoknak és más társadalmi csoportokra is kiterjedtek a névváltoztatás hatásai. Kutatásom célja egyrészt a nevüket megváltoztató személyek nemének, korának és társadalmi státuszának vizsgálata, másrészt a felvett családnevek névtani jellegének elemző összehasonlítása. Forrásul Solymár plébániájának anyakönyveit használtam fel, ezen belül is az 1906 és 1939 között születettek, összesen 80 személy névváltoztatását. A családnév-változtatások leírásánál indoklás nem szerepelt, így arra nem tudok következtetni, de a felvett családneveknél nagyon különböző névtípusokra találtam példát, ezeket kívánom összehasonlítani.

ESEN, CANAN (BA)

Ankarai Egyetem, Ankara

Témavezető: Szentgyörgyi Rudolf

A magyar és a török névelők története

A világ nyelvei a határozott és határozatlan névelők használatát, illetve ezek hiányát tekintve változatos képet mutatnak. E jelenség nem feltétlenül kapcsolódik sem a nyelvek tipológiájához, sem a nyelvcsaládok rendszertani „örökségéhez”. Sőt, még egyazon nyelv teljes történetét sem feltétlenül jellemzi a névelők megléte vagy hiánya. Mindazonáltal a névelők létrejötte a különböző nyelvekben szembetűnő hasonlóságokat mutat. Előadásom első részében néhány európai nyelv névelőinek eredetére világítok rá. Ezután összefoglalom a magyar névelők kialakulását. Végezetül bemutatom, hogy a török nyelv történetében hogyan alakult ki a névelő, továbbá komparatív módszerrel (magyar és török példákkal) szemléltetem, hogyan fejezi ki a mai török nyelv a határozottságot.

FICSOR SÁRA (OT)

Szegedi Tudományegyetem

Témavezető: Schirm Anita

Indirekt kérések szituációs komédiák tükrében

Az előadásomban négy szituációs komédia (Jóbarátok, Két pasi meg egy kicsi, Modern család és Jim szerint a világ) indirekt kéréseinek sikerességét vizsgálom. A közvetett kéréseket BLUM-KULKA, HOUSE és KASPER (1989) alapján elkülönített kérésstratégiák négy legindirektebb csoportjába foglalva vizsgáltam. Az előadás során választ kapunk arra, hogy az adott sorozatokban, tehát előre megírt, forgatókönyvbe foglalt megnyilatkozások esetén hogyan alakul a szándékolt jelentés megértése, melyik kérésstratégiába eső megnyilatkozások megértése okozza a legnagyobb nehézséget, illetve, milyen egyéb tényezők vagy szándékok befolyásolhatják a megértést (mind a beszélő, mind a hallgató szempontjából) indirekt beszédaktusok esetén.

Az előadás először olyan fogalmakat tisztáz, mint az illokúciós erő (AUSTIN 1990), a direkt beszédaktus és az indirekt beszédaktus (SZILI 2004), ezt követően a kérésstratégiákra, majd pedig a szituációs komédia műfajára tér ki (TÓTH 2000, NAGY 2016). Ezután az előadás a kutatás eredményeit mutatja be, ahol betekintést nyerhetünk a vizsgált sitcomok közvetett kéréseinek megértésének arányaiba, illetve a megértés sikertelenségeinek okaiba.

HÁBEL ESZTER (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Friczné Terbe Erika

A magyar népetimológia a köztudatban

Kutatásom témája a népetimológia megjelenése a magyar nyelvben. Célom a jelenség köztudatban való megjelenésének vizsgálata volt. Hipotézisem, hogy a hétköznapi emberek többsége a népetimológia útján kialakult magyar szavaknak nem ismeri fel a helyes, idegen eredetét. Kérdőíves kutatást végeztem 150 magyar anyanyelvű ember körében. Ennek tartalma öt népetimológias eredetű magyar szó volt, amelyekhez négy-négy válaszlehetőséget adtam meg, ezekből ki kellett választani a helyes etimológiát. Továbbá vizsgáltam a nyelvtörténeti előképzettség hatását a válaszadásra. Kutatásom eredményei a megfogalmazott hipotézisemet cáfolták. Összességében az öt vizsgált szó esetében 432 helyes válasz érkezett a 750-ből, ez az összes válasz 57,6%-a. Az a következtetés vonható le, hogy a magyar felnőttek többsége helyesen tudja megítélni a népetimológias szóalakok eredetét. A jövőben érdemes a kutatást nagyobb számú kísérleti személy bevonásával folytatni, új szavakkal bővíteni.

HADHÁZI RENÁTA (MA)

Miskolci Egyetem

Témavezető: Gréczi-Zsoldos Enikő

Transzlingválás a nyelvi hátrány csökkentésére

A nyelv a sikeres kommunikáció elengedhetetlen feltétele. Sajnos előfordul, hogy a kommunikáció mégsem sikeres. Előfordulhat ez a sikertelenség akkor, ha valaki kétnyelvű, és nem rendelkezik az adott nyelvek egyikéből megfelelő nyelvi kompetenciával. Akkor jelent ez nagyobb problémát, ha az egyén bekerül az oktatásba, és nem érti az iskola nyelvét. A cigány közösségekben előfordul, hogy a nyelvi szocializáció során elsődleges nyelvként a romanit sajátítják el. Ez esetben hátrányt jelent, hogy ez nem az oktatás nyelve, így a gyerekek nem tudják megfelelően feldolgozni az ismeretanyagot, nem tudnak megfelelően fejlődni. Előadásomban a Tiszavasváriban működő Transzlingváló Műhely szerepét és fontosságát tárgyalom. A hospitálás és a kérdőíves gyűjtés mellett interjúkat is készítettem roma értelmiségiekkel, akik elsődleges anyanyelvként sajátították el a romani nyelvet. Az interjú célja az, hogy betekintést nyerjünk, milyen nyelvi erőforrások jelennek meg akkor, ha az egyén szabadon dönthet nyelvhasználatáról. Kutatásom több tudományterülethez is kapcsolódik. A szociolingvisztika módszertanával vizsgálni tudtam a cigány nyelv és a társadalmi háttér viszonyát, előadásom rámutat bizonyos oktatásszociológiai kérdésekre, illetve szociológiai és antropológiai gyakorlatokkal igyekeztem vizsgálni a cigányok társadalmi helyzetét, hagyományait, társas és nyelvi viselkedésüket.

HOVODZÁK NIKOLETT (OT)

Szegedi Tudományegyetem

Témavezető: Schirm Anita

Diskurzusjelölők vizsgálata a chatszövegekben – különös tekintettel a *hát* elemre

Az előadás rávilágít arra, hogy a chatszövegekben használt diskurzusjelölők (különösen a *hát*) milyen változatos funkciókban szerepelnek. Megmutatja továbbá, hogy az írott beszélt nyelvi szövegek, mint amilyen a chat is, mediálisan írottak, konceptuálisan azonban szóbeliek (ÉRSOK 2006), tehát bár írásban realizálódnak, de a beszélt nyelvhez állnak közelebb.

Az előadás először tisztázza a diskurzusjelölőket övező problémákat, és a különböző szövegtípusokban való megjelenésükről szól (DÉR 2008, SCHIRM 2017). Majd rátér az írott beszélt nyelvi szövegek és az instant üzenetküldő alkalmazások szövegeinek jellemzőire. Ezután a *hát* diskurzusjelölő kialakulásáról és stigmatizáltságáról esik szó (SCHIRM 2011), amit a diskurzusjelölők funkciójának tárgyalása követ (DÉR – MARKÓ 2017). Kiderül, hogy a vizsgált chatszövegekben lévő 116 *hát* diskurzusjelölő 12 különböző funkcióban fordult elő, s közülük a késleltetés jelent meg legtöbbször. A *hát* írásmódja (pl. *hát*, *háát*, *hááááát*) és a funkciója közt is összefüggés volt megfigyelhető, valamint az önálló üzenetként elküldött *hát* is sajátos szereppel bírt.

IGNÁCZ MÁRK (OT)

Szegedi Tudományegyetem

Témavezető: Schirm Anita

A vloggerek diskurzusjelölő-használata

Az előadás 6 videós 192 percnyi anyagát elemezve azt mutatja be, hogy miért használnak sok diskurzusjelölőt a vloggerek. Kiderül, milyen funkciók mentén csoportosíthatók a diskurzusjelölők a vlog szövegtípusában, és hogy miért fordulnak elő gyakran vágások után. A vizsgálat nagyobb részt kvantitatív, kvalitatív elemzést példákon keresztül a leggyakrabban előforduló diskurzusjelölőkről nyújt.

Az előadás elsőként a diskurzusjelölőknek nevezett csoport tulajdonságait tisztázza (DÉR 2005, REDEKER 2006, SCHIRM 2011), majd a vlogot mint szövegtípust jellemzi (WOOD 2019). Ezután rátér arra, hogy miért van a vágásoknak kiemelt szerepük a vlog esetében. Áttekintést ad a konnektor elemekről (CSÚRY 2005), s összeköti azokat a vloggerek által használt diskurzusjelölőkkel. Ezt követően a videók típusainak megfeleltetése következik bizonyos diskurzustípusoknak, mivel utóbbiak meghatározzák, hogy az általában többfunkciójú diskurzusjelölőknek mely fő funkciója valósul meg. Az eredmények tárgyalásakor kiderül, hogy a vloggerek miért használnak sok diskurzusjelölőt, és milyen csoportba sorolhatjuk be őket.

KARDOS LAURA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szombathely

Témavezető: Tóth Péter

A határon túl élő lakosság nyelvhasználata napjainkban a történelmi szentgotthárdi járás területén

Előadásomban a történelmi szentgotthárdi járás területén ma élő, önmagát magyarnak valló, külföldi (burgenlandi és muravidéki) lakosság nyelvhasználatával kapcsolatos empirikus kutatásom eredményeit ismertetem. A terepbejárás során pontos képet kaptam arról, hogy a helyi lakosság közül a magukat magyarnak vallók mely nyelvet tekintik anyanyelvüknek, milyen nyelvet használnak elsődlegesen, és ezek közül milyen szerep jut magának a magyar nyelvnek. Törekedtem továbbá annak feltérképezésére, hogy a magyar nyelv milyen szerepet játszik az itt élő lakosság nemzeti és térségi identitásában. A véletlenszerűen kiválasztott településeken – Ausztriában Nagyfalvában, Malomgödörben, Királyfalvában és Ókörtyélyesben, Szlovéniában pedig Marokréten, Őrihodosban és Dolányban – összesen 419 kérdőív nem reprezentatív lekérdezésére került sor 2020 őszén. A válaszok árnyalása érdekében a két érintett ország lakossága körében négy-négy interjú is készült.

KISS DÓRA ANNA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Jani-Demetriou Bernadett

Nyelvi ideológiák a magyar és a héber nyelvújításban

A nyelvi revitalizáció „minden nyelvmegerősítő, nyelvélénkítő és nyelvfelélesztő tevékenységre alkalmazható” (GÁL 2010: 16). A korábbi sikeres nyelvújító, nyelvfelélesztő folyamatok példaként szolgálnak a nyelvi revitalizációs elméletek gyakorlatban történő alkalmazására. Előadásomban a magyar és a héber nyelvújítás folyamatát vetem össze nyelvpolitikai, nyelvi ideológiai szempontok mentén. Áttekintem a két nyelvújítási mozgalom kiváltó okait, a folyamatok során felmerülő ideológiákat és a hozzájuk kapcsolódó nyelvészeti döntéseket a nyelvjárások és a szaknyelv példája nyomán, végül áttekintem a mozgalmak eredményeit. A magyar és héber nyelvújítás hasonlít abban, hogy mindkettő egy erősödő nacionalista korszakban formálódott, és ehhez kapcsolódóan mindkét esetben németellenes nyelvpolitikai döntések születtek. Annak ellenére, hogy a magyar nyelvben csupán szókincsbővítés történt, míg a héberben a teljes nyelvet újították meg, mégis a nyelvi megújulás folyamata sok közös vonást rejt.

MARTZY RÉKA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Havasi Zsuzsanna

Viharvetett vándorhajó vagy énekes csalogány

Előadásomban két felekezet női imakönyvét hasonlítom össze a 19-20. század fordulójáról. Az egyik forrásom az izraelita Mirjam (KISS 1924) című női imakönyv, amely 1898-as szövegváltozatokat tartalmaz. A szöveg a zsidó emancipációval szorosan összefügg, a nagyvárosi polgári rétegnek készült, a neológ irányzat imakönyve (FRAUHAMMER 2019: 100 – 101). A másik forrásom Tompa Mihály Olajág című, protestáns nőknek szánt elmékedései és imakönyve, amelyet utolsó éveiben, 1867-ben írt felesége számára (TOMPA 1867). A vizsgálat során arra a kérdésre keresem a választ, hogy a két különböző felekezet hogyan identifikálja nyelvileg a nőt a társadalom és a felekezeti keretek között az imaszövegek tükrében, illetve hogyan stilizálják a férfi szerzők – erősen emocionális szövegeikben – a női hangot. A szövegek elemzését egyrészt a történeti szociopragmatika (SÁROSI 2015) szemléletmódjának segítségével végzem; a szövegek alapján következtetek a megkonstruálódó megnyilatkozó szándékaira és vélekedéseire (PETYKÓ 2015), ezáltal rekonstruálom a korszak vallásos női identitását. Másrészt a gyakorlat-elmélet keretrendszerére támaszkodom (BUCHOLTZ 2001): a korszakban a társadalmilag elvárt női identitásformák segítségével elemzem az őket imitáló megszólalásokat.

MURAKÖZY VIRÁG (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Sárosi Zsófia

„...kétséget sem szenved, hogy jól azok írtak, a’ kik mertek...” – a költői nyelv, mint a nyelvművelés gyakorlóterepe Kazinczy Ferenc A nagyság és szépség diadalma c. epigrammájában

Előadásomban esettanulmány jelleggel vizsgálom Kazinczy Ferenc A nagyság és szépség diadalma c. epigrammája körül a Kazinczy levelezésben kialakult diskurzust a nyelvújítás kontextusában. Az epigramma a szokatlan nyelvi megoldásai miatt váltotta ki a vitát. A legélesebb hangú kritika Pestről, egészen pontosan a triász, valamint Kölcsey Ferenc és Kultsár István részéről érkezett. Bírálathoz fogalmazódott meg Kazinczy egyes prozódiai eljárásaival szemben, valamint a szókészletet illetően, de a leghevesebb tiltakozást az ún. elisio gyakorlata váltotta ki. Kazinczy a két magánhangzó találkozásakor létrejövő hiátust fülsértőnek bélyegezve a szavak belsejében diftongus használatával, a szó végi és szó eleji magánhangzók találkozásakor pedig az egyik magánhangzó elhagyásával próbálta azt kiküszöbölni. A hosszú vitaleveleket olvasva számtalan következtetés levonható Kazinczy nyelvszemléletére és nyelvműveléssel kapcsolatos attitűdjére vonatkozóan, de még izgalmasabb, hogy a vers körül kialakult vita demonstrálja, hogyan zajlott a nyelvújítás időszakában egy új nyelvhasználati gyakorlat bevezetésére tett kísérlet – ezúttal Kazinczy révén, és miként reagált arra a kortárs szépírói kör.

SARNYAI VIVIEN (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Juhász Dezső, Szentgyörgyi Rudolf

Szent István veszprémi püspökség számára írt adománylevelének kronológiai rétegei

A korai ómagyar korban a nyelvemlékek (esetünkben az oklevelek) jelentős része átíratban, hamisítványban vagy interpolációban maradt ránk. Interpolált okleveleink hosszú időn át a nyelvtörténészek érdeklődésének perifériájára szorultak, az átírt, gyakran hamisított mivoltuk okán a kutatók sokáig nem tekintették ezeket hiteles nyelvemlékeknek, ezért e korszak igen adathiányosnak tekinthető. Szent István oklevelei ennek alapján eddig nem lettek nyelvtörténeti szempontból feldolgozva. 2015-ben azonban SZŐKE MELINDA kidolgozott egy olyan módszert, amelynek alkalmazásával az interpolációban ránk maradt oklevelek is integrálhatók a nyelvtörténeti kutatásokba. Kellő óvatossággal, és abban az esetben, ha a módszert a korai ómagyar kor problémáihoz finomítjuk, akkor Szent István okleveleinek szórványairól is meg lehet állapítani, hogy melyek köthetők valóban ehhez a korhoz, azaz rekonstruálni lehet az eredeti oklevelet. Előadásomban ezt a módszert kívánom bemutatni Szent István veszprémi püspökségnek írt adománylevele alapján.

SIPOS BÍBOR KLÁRA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Slíz Mariann

Az asszonynevek történeti vizsgálatának szempontrendszere

Előadásomban azt a szempontrendszert mutatom be, amelyet a 18 – 19. századi asszonyneveknek, azaz a házasságban élő nők megnevezéseinek és saját névhasználatának a vizsgálatára dolgoztam ki. A szempontrendszer elméleti alapját a dimenzionális nyelvszemlélet adja, ugyanis az asszonynevek sikeres kutatása során figyelembe kell vennünk az adott nyelvtörténeti korok időbeli, térbeli és szociokulturális jellemzőit. Fontos megfigyelni, hogy milyen forrástípusban fordul elő az adott asszonynev, ugyanis az adott forrás hangvétele, célja, formája, a kommunikáló felek viszonya, ismeretségének mértéke, társadalmi helyzete mind befolyásoló tényező lehet az egyes névformák megválasztásakor. A források nyelve is szempontként merül fel, különösen a korábbi nyelvtörténeti források esetében. A bemutatni kívánt szempontrendszert korábbi történeti kutatások tanulságai alapján dolgoztam ki, ezért az egyes szempontokat a szakirodalomból vett példákkal illusztrálom.

SURÁNYI ANNA (MA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Szentgyörgyi Rudolf

A sámánhit nyelvi emlékei a magyar népmesékben. A *tündér* szó története és a tündér mint meseszereplő

Előadásomban nyelvtörténeti és néprajzi szempontból vizsgálom a sámánhithez köthető *tündér* szót és a tündér meseszereplőt. Igyekszem feltárni a választott szó eredete és a denotátumának népmesei előfordulása között feltételezhető kapcsolatot. Az eredeti jelentés feltérképezéséhez segítséget jelenthetnek a népmesék, hiszen azok megőrizhetnek az ősmagyar hitvilágból származó elemeket. Ennélfogva tanulságos megfigyelni, hogy pontosan mit jelent a tündér a népmesékben, és mindezt összevetni a szó eredeti jelentésével, etimológiájával. Hipotézisem szerint kimutatható a kapcsolat a népmesebeli szerep és a szakirodalom által feltett eredeti jelentés között, és ez a vizsgálat segítséget jelenthet a különböző lehetséges etimológiák közötti választásban.

A kutatás során áttekintem a releváns nyelvtörténeti szakirodalmat, majd a népmesei forrásanyag feldolgozását végzem el. Ezeknek ismertetése után pedig igyekszem feltárni a feltételezésem szerint meglévő kapcsolatot.

SZYMANOWSKA, KATARZYNA (MA)

Jagelló Egyetem, Krakko

Témavezető: Tátrai Szilárd

Milyen színű a ló? Egy változó szaknyelv szemantikai és fordítási problematikája magyar lószínelnevezések alapján

Az előadásomban a magyar lószínelnevezés szemantikájáról szóló kutatásom eredményeit mutatom be. A kutatásom ezen szaknyelvi terminológia szokásos színneveire, különösen az alapszínekkel való viszonyára összpontosít, elemzi a régi és az új lószínelnevezések közötti különbségeket, illetve felveti azokat a potenciális fordítási problémákat is, amelyeket a gyorsan fejlődő szaknyelv okozhat.

A fenti problematika feldolgozásához mint több szempontú vizsgálatához forrásként egy lószínelnevezéssel kapcsolatos szakszavakat tartalmazó szókorpust állítottam össze, amelyhez sokszínű és releváns szövegeket használtam fel. Az előadásban bemutatom a magyar alapszínnevekkel egybeeső lószínelneveket, továbbá tárgyalom azokat az eseteket is, amelyekben egy szó jelentése két forrás szerint drasztikusan eltérő, valamint az internetes forrásokból származó adatok alapján bemutatom az új terminusok keletkezési folyamatát, a keletkezés okait és eredményeit.

VÉGH ALEXANDRA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Tolcsvai Nagy Gábor

Az archaizálás módjai, szerepei és fordítási kérdései J. R. R. Tolkien főbb műveiben

Előadásomban arra keresem a választ, hogy az archaizálás milyen szerepeket tölthet be az irodalmi művekben. Először kiemelem a stíluselemzés fontosságát az értelmezésben TOLCSVAI NAGY 2003-as funkcionális szemléletű stílustanulmánya alapján. Ezt követően ismertetem a stílus az időre vonatkozó tartományán belül az archaikus stílust, melyben fontos szerepet kap a hagyomány, illetve múlt és jelen viszonya (SIMON 2012). Majd a SIMON-féle funkcionális archaizmusértelmezés alkalmazhatóságát vázolom fel J. R. R. Tolkien főbb műveiből válogatott szövegrészletek stíluselemzésével, kontextuális információkkal kiegészítve. Ezek után az archaizmus lehetséges funkcióit megnevezve értelmezem a Tolkien-műveket. Végül megfogalmazok néhány fordítási kérdést a szövegekkel kapcsolatban, melyekre BOASE-BEIER 2011-es, 2006-os, és TÁTRAI 2004-es tanulmánya segítségével igyekszem megadni a választ. Végezetül bemutatok néhány olyan esetet is, mely során a fordításból elvesznek információk az angol eredetihez képest.

VOLONCS ATTILA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Farkas Tamás

Személynevek Arany János Buda halála című eposzában

Előadásomban Arany János Buda halála című hőskölteményének személynévanyagát elemzem, különös tekintettel arra, hogy a műben előforduló nevek milyen arányban és formában bukkannak fel Kézai Simon Gesta Hunnorum et Hungarorum című őstörténeti munkájában. A magyar köztudatban számos névadási szokás fűződik össze egy adott szépirodalmi mű olvasmányélményével. Éppen ezért az elemzés és összehasonlítás után röviden ismertetem azt is, vajon Arany (mint látni fogjuk, identitásképző funkciókban bővelkedő) névkonstruálási eljárásai mennyiben voltak „sikeresek”, milyen mértékben szűrődtek le a köztudatba utónevek formájában. Többek között ez utóbbi szempont miatt is lényeges lehet a kérdés vizsgálata, hogy vajon mennyiben származik Aranytól az alkotás névanyaga, hogyan korszerűsítette, magyarosította a krónikabeli neveket. Bár a mű nem fejtett ki Az Aranyemberhez hasonló hatást, így is kitűnően reprezentálja, hogy a 19. századi nemzeti narratívák nagy aktivitást fejtettek ki a kultúra olyan szegmenseiben is, mint a személynevek.

WENDL DÁVID (MA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Hattyár Helga

Szia, uram! Egy mémmé vált köszönés szociolingvisztikai vizsgálata

A nyelvészeti kutatások kétségtelenül népszerű témája a köszönés mint beszédaktus, valamint a köszönésformák vizsgálata. Előadásomban egy a *szia, uram* köszönésformára irányuló szociolingvisztikai, szociopragmatikai vizsgálat eredményeit mutatom be. E kutatás célja a metanyelvi, metapragmatikai tudások felderítése, valamint a köszönésformák közötti választás segítségével történő identitásképzéshez kapcsolódó indexálási folyamatok példákkal történő bemutatása, illetve nyelvi ideológiák feltárása a *szia, uram*-hoz kapcsolódó köszönési szokások és a köszönésforma megítélésében. Célom továbbá a *szia, uram* köszönésformának a vizsgálat során megállapított funkciótípusainak bemutatása, a hozzá való viszonyulások feltárása. A kutatás alapját egy kérdőíves gyűjtés és egy interjúsorozat adatai képezik. A vizsgálódások célcsoportja magyar gimnazisták és egyetemisták voltak.

